

Orientalna književnost

Od 3000 pr.n.št. do 600 n.št.

Območje severne Afrike (predvsem ob Nilu), Bližnjega in Daljnega vzhoda, južne in srednje Azije. Najstarejšo kulturo so imeli orientalski narodi - Sumeri, Egipčani, Babilonci, Asirci, Židje, Indijci, Kitajci, Perzijci, Arabci. Najpomembnejša poglavja teh književnosti so zbrana v t.i. svetih knjigah - veliko vlogo so igrala posamezna verstva. Razvili so vse literarne zvrsti.

Egipčanska književnost:

- 3000 p. n. št.
- ohranjena na stenah templjev, grobnic, na papirusih ; hieroglifi (dostopni v 19. stol, ko so razvozlani)
- razvili poezijo in prozo
- najbolj znano delo Knjiga mrtvih (himne, molitve, zgodbe, bajke..)
- znana delovna pesem (čustvovanje preprostega človeka) - Pesem nosačev žita
- ljubezenska poezija
- verske himne (Ethatonova himna sončnemu božanstvu - samospjev naravi in soncu, ki daje življenje)

Babilonsko – asirska književnost:

- 2000 p. n. št.
- književnost različnih ljudstev, držav, obdobjev stare Mezopotamije (Irak)
- začetniki sumerici
- skoraj v celoti religiozna
- klinopisna pisava, glinene ploščice
- najpomembnejše - epske pesnitve
- najobsežnejše/najpomembnejše delo je Ep o Gilgamešu (začetek svetovne epike)

Starojudovska/hebrejska književnost:

- okrog 1000 p.n.št.
- najpomembnejša za razvoj poznejše evropske/svetovne književnosti
- temeljna verska knjiga je Biblija

Sveto pismo

Beseda sveto pismo ali biblija pride iz stare grščine in pomeni `knjiga knjig`. Sestavljena je iz dveh enot, stare in nove zaveze. Stara je veliko več obširnejša. Židje priznavajo samo staro, kristjani pa obe. Naš Jurij Dalmatin jo je prevedel v slovenščino leta 1584. Nova zaveza je pisana celotno v prozi in je veliko krajša. Obe zavezi sta razdeljeni na več knjig. To štetje je pri različnih verstvih različno. Pri Judih šteje knjig za novo zavezo je 22 knjig (židje 21 knjig), za stara pa 27 knjig.

Jezik v Svetem pismu: -stara zaveza: -hebrejščina
-aramejščina (delno)
-nova zaveza: -grščina

Stara zaveza (knjiga modrosti, knjiga pregovorov, psalmi, visoka pesem)

Zgodovina Izraelcev do Kristusovega rojstva:

- naselitev v Kanaanu
- suženjstvo v Egiptu
- beg iz Egipta z Mojzesom
- vrnitev v obljubljeni deželo

- utrditev kraljestva (Savel, David, Salamon)
- razpad kraljestva na S (asirsko podjarmljenje) in J del (Babilonska osvojitve)
- perzijske vladavine konec → grška vladavina (Aleksander Veliki)
- neodvisnost Judeje
- vključitev v rimski imperij

Septuaginta – prevod stare zaveze v grščino

Vulgata – prevod stare zaveze v latinščino

V stari zavezi se pojavljajo teme:

- izvolitev (Abraham; ta izvolitev pomeni, da je bog dal obljubo in pričakoval izpolnitev)
- zaveza (Noe)
- postava oziroma zakoni (temeljijo na 10 zapovedih; enoboštvo – judovstvo, skrb za revne, najrevnejše, ženske, sužnje (krščanstvo))
- skupnost (povezana z bogom)
- nezvestoba ljudstva (sicer si prizadevajo živeti v dobrem, vendar jim ne uspeva, zato Bog pošilja preroke)

Nova zaveza:

- 4 evangeliji (o Jezusovem duhovništvu, trpljenju, božanskosti)
- apostolska dela, pisma (o misijonstvu, oznanjanju krščanstva)
- razodetje - Apokalipsa (pripoved apostola Janeza o videnju konca sveta)

Pomen Biblije:

- verski
- zgodovinski: spoznavanje preteklosti, zgodovine Izraelcev, zgodovina oseb, dogodkov
- kulturni: motivi, teme, ideje o književnosti, likovna umetnost, glasba
- moralni: splošne etične vrednote usmerjale življenje velikega dela človeštva vse do danes
- jezikovno-kulturni: temeljna knjiga protestantizma (začetek Slo književnosti), utrdi rabo enotnega Slo knjižnega jezika

Prilika o izgubljenem sinu

Ta prilika je iz Lukovega evangelija. Zgodba se dogaja v kmečkem okolju. Bogat kmet ima dva sinova. Mlajši sin od očeta zahteva svoj del premoženja in gre po svetu. Premoženje zapravi in konča na najnižji možni točki, nato pa odide nazaj domov. Ko ga oče zagleda priredi veliko pojedino. Starejši sin se užali in očetu očita. Oče mu je vse to lepo razložil. V starejšega ni podvomil, imel ga je rad. Mlajši se je zgubil v življenju, vseeno mu oče odpusti. Bralec oz. poslušalec mora to dešifrirati. Oče je v tem primeru bog, sinova pa predstavljata dobre in slabe ljudi. Bog ima oboje rad.

Sporočilo: Ljudje delamo napake, zato ne smemo soditi po njih, ampak moramo znati odpuščati.

Slog: - mnogovezje: brž prinesite najboljše oblačilo, in ga oblecite, in dajte mu prstan na roko in čevlje na noge

- nasprotje: med sinovoma – vsebinsko nasprotje

In bil je mrtev – in je oživel, zgubljen in najden (poudarja dve plati človeške narave; dobro in zlo)

- stalne besedne zveze v Bibliji: rekel je tudi, neki človek, šel je vase, ...
- metafora: šel je vase (poglobil se je)

Prilika/parabola – To je literarno besedilo, ki je vedno poučna zgodba. Iz življenja vzame nek nauk in ga ponazori. Veliko parabol je v novi zavezi. Uporablja jih Jezus Kristus. Ko njega nekaj vprašajo, jim ne odgovori naravnost, ampak pove zgodbo, ki jo vzame iz življenja in jo mora poslušalec razbrati

Psalm 130 (129) – Iz globočnine (Lirika)

- Knjiga psalmov
- Vrste psalmov: -zgodovinski
  - Davidov
  - kraljevski
  - psalm postave, modrosti, nedolžnosti
  - spokorni psalm
- Psalm Iz globočnine je spokorni psalm

Ta psalm govori o tem, kako Izraelec kliče boga. Prosi ga, da naj njegovemu ljudstvu odpusti grehe in naj jih reši pred sovražnikom. On upa, da mu bo bog to ustregel, kajti on je usmiljen in vsemogočen. Lirski subjekt je tukaj verujoči človek, ki nagovarja boga. On priznava svojo nemoč in božjo vsemogočnost. Človek se tukaj zateka k bogu. Pesem ni deljena na kitice, nima rime ima pa lepo melodijo.

Motivi: upanje, hrepenenje, prošnja, pričakovanje, krivda, želja po odrešitvi, motiv vernika in Boga klic k Gospodu

Tema: prošnja za rešitev, odpuščanje, odnos vernika do Boga, izpoved krivde

Sporočilo: človek v svoji stiski prosi za pomoč Boga, vera človeku prinaša odrešenje

Retorične figure:

- **Vzklik:** Izrael, pričakuj Gospoda!
- **Retorično vprašanje:** Gospod, kdo bi mogel obstati?
- **Antiteza (nasprotje):** Bog – dobrota, Izraelci – grešniki
- **Primer:** bolj kot stražarji na jutro
- **Metafora:** Iz globočine kličem k tebi (iz dna srca)
- **Metanomija ali preimenovanje:** Izrael – ni država, ampak ljudstvo, Gospod – Bog, čakam na tvojo besedo – odgovor, tvoja ušesa naj bodo pozorna – usliši me
- **Nagovor:** O gospod

Paralelizem členov: to je ponavljanje istega verza, tudi motiva, postavljeni eden od drugega, tukaj jih je veliko, poljubno žalostni, izgledajo pa kot tožbe, žalostinke. Če pa so bile na boljšem so pa psalmi kot nekatere molitve in zahvale. Psalmi so različnih dolžin. Niso razdeljeni ne kitice, nimajo rime, ampak imajo melodijo. Jezik v psalmih pa je zelo bogat. Opazimo pa tudi zelo veliko stilističnih sredstev.

Visoka pesem (zametek dramatike)

Lahko jo imenujemo tudi pesem nad pesmimi. V osnovi je to ljubezensko besedilo, sestavljeno iz osmih spevov, zato bi temu lahko rekli kar pesnitev. Izročilo je to delo pripisovalo kralju Salomonu. Del svetega pisma je to besedilo postalo lahko, ker so ga začeli razlagati alegorično. Najbolj so ga razlagali kot zvezo z bogom in božjim ljudstvom. Krščanska cerkev pa to razlaga kot odnos med Cerkvijo in bogom. Ta odnos je prikazan kot nekakšna zaroka. V tej pesnitvi je v obliki dialoga prikazana ljubezen, hrepenenje in zvestoba. Govorci posameznih delov so različni (zbor deklet...). Lahko jo razdelimo na dva dela. V prvem delu zaročenec opeva lepoto svoje izvoljenke. Tukaj gre za besedišče tedanjega življenja. Vidimo, da gre za živinorejsko in kmetijsko kulturo. V drugem delu zaročenka poveljuje ljubezen.

Njegove primerjave: oči → golobi, lasje → čreda koz, zobje → čreda striženih ovc, usta → škrlaten trak, sence → kos granatnega jabolka, vrat → Davidov stolp, dojki → gazelina dvojčka

Sporočilo: ljubezen je najmočnejša

Indijska književnost:

- stari in srednji vek
- lirika (Kalidasa : Oblak sel), epika (Mahabharata, Ramajana), dramatika Kalidasa – Šakuntala (po Mahabharati)
- nanjo vplivali veliki religiozni, moralno-filozofski sistemi stare Indije
- **Vede: skupno ime za najstarejšo versko književnost stare Indije**

Kitajska književnost:

- začetki nerazjasnjeni, segajo v sredo 2. tisočletja p. n. št., ohranjena dela iz 6. stol. p. n. št.
- vpliv verskih, moralno-filozofskih sistemov
- najbolj razvita lirika - Ši king (knjiga pesmi)
- pesmi kratke, v slogu impresionistične, razpoložensko čustvene pesmi (najpomembnejši pesnik Li Bai - Li tai po)
- **njihova sveta knjiga se imenuje Konfucijeve knjige**

Perzijska književnost:

- od 3. stol. p. n. št. Dalje
- **sveta knjiga Avesta** (mitična, obredna besedila, molitve himne)
- lirsko in epsko pesništvo
- lirika (ena najbogatejših v Orientu) - značilne vrste : **gazele(3 – 10 verzni parov), rubai (rima – aaxa).**

Arabska književnost:

- začetek v 6 stol. p. n. št.
- bogata lirika (Ibn Al Farid), vpliv na evropsko trubadursko liriko in na romantiko
- pripovedništvo pozna kratke oblike: zgodba, pripovedka, pravljica, basen (najpomembnejše delo je zbirka Tisoč in ena noč - okvirna zgodba o Šeherezadi)
- **sveta knjiga se imenuje Koran** - temeljna knjiga islama (vsebuje razodetje, ki naj bi jih angel Gabrijel narekoval preroku Mohamedu, molitve, pridige, izreke. Sestavlja ga 114 sur (poglavij)).

Tisoč in ena noč

Zgodba o grbavem pritlikavcu

- Tisoč in ena noč je zbirka pravljic, pripovedk, novel, anekdot, humoresk
- Okvirna pripoved o Šeherezadi, ki si s pripovedovanjem zgodb rešuje življenje

Potek zgodbe:

Krojač + žena (bazar) → judovski zdravnik (podtaknjeno truplo) → dvorni kuhar (streha) → trgovec (pijan, turban) → obešanje → kralj → padar (brivec) → zapis zgodbe z zlatimi črkami → grbavčeva oživitev → zapis zgodbe še enkrat.

Japonska književnost:

- najmlajša - začetki okrog 7. stol.
- velik vpliv kitajske književnosti in kulture
- najbolj razvita in cenjena lirika - v slogu zelo impresionistična, z drobnimi čustvi
- kratke pesniške oblike: tanka (2 kitici- 3+2 verza), haiku (3 verzi)
- pripovedništvo (roman)
- igre no (lirsko-epske, z značilnostmi prvotnih obrednih iger), kabuki (preplet igre, plesa, pesmi)